

Samosprávny a demografický vývoj Veľkého a Malého Ruskova.

Matka s deťmi (1914)

Veľký a Malý Ruskov patrili do roku 1872 do Trebišovského okresu. Po novej úprave okresov v roku 1872 bola Zemplínska župa rozdelená na 9 okresov a Veľký a Malý Ruskov boli zadelené do Sečovského okresu. Zaradením Trebišova do veľkých obcí vznikol v roku 1903 tamojší obvodný notariát, do ktorého patrili aj Veľký Ruskov, Zemplínske Hradište a Kožuchov.

33

Samospráva obcí sa uskutočňovala prostredníctvom obecného zastupiteľstva /na 100 obyvateľov jeden člen, najmenej desať najviac dvadsať členov/, ktorého polovica bola zvolená a druhú polovicu tvorili platcovia najvyšších priamych daní v obidvoch obciach. Volebné právo bolo podmienené majetkovým cenzom. Nádenníci, želiari, sluhovia a iné nemajetné vrstvy volebné právo nemali.

Domácka výroba vo Veľkom Ruskove bola doménou roľníckych žien, ktoré sa preslávili tkáčskym umením, najmä preberanými obrusmi, posteľnými plachtami a inými textíliami, vyrábanými na krosnách.

Demografický vývoj Veľkého a Malého Ruskova bol najviac ovplyvnený hromadným vysťahovalectvom. Zložité hospodárske a sociálne pomery, neúroda, bieda i národnostný útlak boli hlavnými príčinami vysťahovalectva. Vysťahovalectvo Ruskovčanov začalo koncom 70-tych rokov 19. storočia. Zo Sečovského okresu, do ktorého patrili aj Malý a Veľký Ruskov, sa v rokoch 1871 – 1901 vysťahovalo 5278 osôb a vrátilo iba 1561 občanov.

V čase, keď sa začína hromadné vysťahovalectvo, ako východisko z ťažkých sociálnych

pomerov, postihla Zemplínsku župu ďalšia cholerozá epidémia. Prepukla v rokoch 1872 až 1873 a v Zemplínskej župe jej padlo za obeť 13 869 ľudí. Nevyhla sa ani Ruskovčanom. Navyše, prudko sa šírila ďalšia infekcia – kiahne, proti ktorým začali v roku 1876 deti povinne očkovať. Na začiatku 20. storočia /1905/ mal Veľký Ruskov 112 domov a 671 obyvateľov, ktorí boli prevažne gréckokatolíckeho vierovyznania. Malý Ruskov mal v tom istom čase 39 domov a 188 obyvateľov, ktorých prevažná časť boli gréckokatolíci, menšia rímskokatolíci a reformovaní /kalvíni/. Kým Veľký Ruskov mal poštu telegraf a železničnú stanicu v Trebišove, tak Malý Ruskov mal poštu a telegraf v Plechoticiach. Veľký Ruskov vlastnil prevažne jeden šľachtický rod. V časovom slede to boli Perényiovci, Drugethovci, Csákyovci, Péchyovci a Andrásyovci. Malý Ruskov podľa maďarskej monografie Zemplén Varmegye ... patril v roku 1414 Mikulášovi a Jánovi Pelétheiovcom /Plechotickým/, rodinám zemanov z Veľkých a Malých Ozoroviec.

Okrem uvedených zemianskych rodín mali v Malom Ruskove v 16. storočí majetky aj Štefan Móre /1506/, Štefan Horváth /1552/ a Ján Károlyi /1591/. Koncom 16. storočia /1598/ sú v súpisoch maloruskovekých majetkových vlastníkov uvedení Štefan a Peter Azary /Ozorovský/, František Rákoczy a Gergely Ujlaky. Časť majetku v obci patrila prechodne aj hradnému panstvu Trebišov. Neskôr nadobudli majetkovú držbu v Malom Ruskove aj Bernáthovci, Kerétesyovci, Mariássyovci a Feketeovci. V ďalšom období sa dedičstvom dostala majetková držba Tahyovcom.

Poslednou vlastníčkou veľkostatku bola Šarlota Tahyová, ktorej nariadením SNR bol všetok majetok poštátnený pre účely pozemkovej reformy. V roku 1991 uvedený majetok bol reštituovaný J.Besseneyemu, ktorý na uvedenom majetku doposiaľ hospodári.

Svetová vojna pohľadom kronikára z Malého Ruskova

„V sobotu ráno 23.júla 1914 do obce prišiel okolný notár a priniesol mobilizačné vyhlášky. Ich obsah prečítal pred občanmi, nechal obecnému starostovi niekoľko na vyvesenie a nakázal starostovi, aby bolo podľa nariadenia prevedené. Po jeho odchode nastal v obci veľký rozruch. Z obce narukovalo postupom času 32 občanov. Súdilo sa, že válka po niekoľko mesiacoch sa skončí a každý bol presvedčený, že sa za krátky čas vráti. Válka trvala až do r.1918 do jesene. Z narukovaných vo válke zomreli: Andrej Mantič, Michal Čižmár, Andrej Pustai a Michal Veréb. V zajatí do légii sa prihlásili v Rusku Andrej Kaňuch a v Itálii Štefan Kaňuch. Všetky kone z obce boli odvedené pre vojsko a mimo toho obec musela dať k dispozícii povozy.“

34

Veľký a Malý Ruskov v rokoch medzivojnovnej ČSR.

Prevrat

Prvé zprávy o oslobodení Slovenska došli do obce v deň Všetechsvätých na 1.nov.1918. V ten deň práve niekoľko vojakov bolo doma na dovolenke. Ostatní vojaci ktorý boli na bojišti prichádzali domov hneď po prevrate, pozdejšie legionári a zajatci. Pokojné dni netrvali dlho, lebo na Slovensko vpadli bolševici. Ich hlavný stan bol v Trebišove. Ľudia všetko ukrývali pred nimi, lebo čo len mohli vzali so sebou. Gazdovia ktorý mali kone, museli sa aj s koňmi ukryť v chotári obce. Bolševické vojská zdržovali sa tuná od 15.apríla do 20.júna r. 1919 kedy boly konečné zahnané čsl. vojskom.“³⁴

□

Do polovice roku 1928 patril Malý a Veľký Ruskov do Sečovského okresu, od polovice uvedeného roku sa okresným sídlom stal Trebišov.

Prevažnú časť obyvateľstva tvorili malí a strední roľníci. Šľachtický pozemkový majetok v Malom a Veľkom Ruskove vytváral potrebu námezdnnej pracovnej sily. Záborový zákon č. 215 zo 16. 4. 1919 umožnil konfiškovať pozemkový majetok nad 150 ha poľnohospodárskej alebo 250 ha všetkej pôdy. Prietahy s parceláciou veľkostatkov a vysoké prídelové ceny za nadobudnutú pôdu spôsobili, že ju získavali väčšinou majetnejšie vrstvy obyvateľstva.

Maloroľnícke usadlosti nevytvárali predpoklady na zabezpečenie obživy Ruskovčanov, a preto dochádzalo k viacerým povojnovým vystahovaleckým vlnám. Vystahovali sa celé rodiny alebo len hlavy rodín vycestovali za prácou do USA, Kanady a tiež aj Argentíny. Mnohí pracovali v baniach a fabrikách a finančne podporovali rodiny, ktoré zanechali v rodnej obci. Aj vďaka týmto financiám sa v obci postavili nové kamenné a v 30-tych rokoch hlavne tehlové domy.

Nad Obcou Veľký Ruskov sa nachádzal les grófa Júliusa Andrassiho, jeho výmera predstavovala cca 110 ha . V lese sa nachádzali dve majere jeden v „Ždijovej doline“ a Čonkáš. Začiatkom 20-rokoch sa ešte na majeri v lese robili majálesy. Majere obývali majerníci avšak po rozpade Rakúsko-Uhorska došlo výrubu dubového lesa, a následne štátnym pozemkovým úradom v Prahe začiatkom 30-rokov uvedené plochy boli rozparcelované medzi roľníkov z Veľkého Ruskova, Milhostova a Vojčíc a to za náhradu.

□

„V rokoch 1921 -1922 zanikol tzv. ruskovský les, ktorý sa tiahol až do dediny. Ba i terajšie okrajové domy na severovýchodnej strane sú postavené na bývalom lese“. ³⁴

Obyvatelia obce nachádzali pracovné príležitosti v Trebišovskom cukrovare, ktorý bol pre niektorých aj jediným zdrojom príjmu.

V boji o rozhodujúcu moc v samospráve i v živote regiónu súperili v Malom a Veľkom Ruskove hlavne Slovenská ľudová strana a Republikánska strana – agrárení, ktoré zvíťazili aj v parlamentných voľbách v roku 1925. Významným predstaviteľom agrárnej strany vo veľkom Ruskove bol tamojší roľník J. Ferjo. Predvolebné aktivity Slovenskej ľudovej strany v Malom a Veľkom Ruskove presadzoval plechotický rímskokatolícky farár E. Sedlák.

Dochované výsledky volieb z 16.mája 1935 pre voľby do národného zhromaždenia a do senátu za Malý Ruskov :

1. *Republikánska strana z.a m.ľudu – 43/38*
2. *Čsl.socálni demokrati – 5/5*
3. *Čsl.národnosocialistov – 4/5*
4. *Komunisti – 1/1*
5. *Hlinková strana – 34/37*
6. *Čsl. Živnostnícka a obchodnícka – 1*
7. *Kresťanská sociálna strana - 19/13*
8. *Strana národného zjednotenia - 1/2* □ □ □ □ □ □ ³⁴

V obci Veľký Ruskov, v južnej časti parku sa nachádzala kováčska dielňa (šmikňa). Kováčom bol Wittemberg. Býval v obecnom dome (ktorý stál tam kde je súčasný kultúrny dom). Z obecného domu sa pri začiatkoch družstva urobila sýpka a neskôr celý objekt bol prestavaný na kultúrny dom. Na súčasnej Lipovej ulici sa nachádzala tzv. „bujáčoveň“. Išlo o obecné maštale, kde sa chovali plemenné býky. Neskôr tento objekt bol prestavaný na kultúrny dom. Starší obyvatelia spomínajú aj na ľadoveň, kde sa uschovával ľad. Ľadoveň sa nachádzala za „bujáčovňou“.